

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อมีการก่อหนี้ขึ้นจากนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองฝ่าย ซึ่งฝ่ายหนึ่งเรียกว่า "ลูกหนี้" ต้องกระทำการอันใดอันหนึ่งให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า "เจ้าหนี้" และกฎหมายก็ได้วางบทบัญญัติเกี่ยวกับผลบังคับตามหนี้ที่บังคับให้ลูกหนี้ต้องชำระหนี้ ถ้าลูกหนี้ละเลยไม่ชำระหนี้ก็จะมี การบังคับชำระหนี้ ตลอดจนบังคับให้ลูกหนี้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะการไม่ชำระหนี้ แต่โดยที่บทบัญญัติผลบังคับตามหนี้เป็นกลไกหรือเครื่องมือของรัฐในการบังคับให้เป็นไปในเรื่องหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็ได้บัญญัติถึงความตกลงเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติผลบังคับตามเรื่องหนี้ ให้มีภาระมากขึ้นกว่าในเรื่องผลบังคับในเรื่องหนี้โดยทั่วไป ทั้งนี้ ก็เพราะคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเห็นว่า บทบัญญัติผลบังคับในเรื่องหนี้ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ นั้น ยังไม่เพียงพอให้ตนได้รับค่าสินไหมทดแทนในความเสียหาย ในเมื่ออีกฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้ตามสัญญานั้น จึงเปิดโอกาสให้คู่สัญญาตกลงกันในเรื่องมัดจำได้ โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้นต้องการให้คู่สัญญามอบสิ่งใดให้ไว้แก่กันเพื่อเป็นประกันการปฏิบัติตามสัญญา และมีประโยชน์ในอันที่จะเป็นพยานหลักฐานว่าสัญญาได้ทำขึ้นแล้วอีกประการหนึ่งด้วย

ในสภาวะปัจจุบันทางการค้าและเศรษฐกิจของประเทศได้เจริญก้าวหน้าไปมาก มีสัญญาต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ซึ่งเมื่อคู่สัญญาเข้าผูกพันตกลงกันก่อให้เกิดสัญญาและมีหนี้ต่อกันที่จะต้องปฏิบัติตามสัญญานั้น ๆ แล้ว ย่อมต้องการถือหลักประกันในการที่จะให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมอบให้แก่ตนเพื่อเป็นการประกันการปฏิบัติตามสัญญา โดยที่ลักษณะของมัดจำนั้นก็เป็นการประกันการปฏิบัติตามสัญญาประการหนึ่ง แต่ตามกฎหมายมิได้ระบุโดยชัดแจ้งว่า "สิ่งใด" ที่จะมอบไว้เป็นมัดจำแก่กันนั้นได้แก่อะไรบ้าง นอกจากเงินซึ่งเป็นที่ยอมรับหลายนำมาเป็นมัดจำกันในปัจจุบันแล้ว เพราะสิ่งที่จะมอบให้ไว้แก่กันนั้น ตามบทบัญญัติในมาตรา 377 * นั้น ย่อมต้องให้ไว้แก่กันเมื่อเข้าทำสัญญา และเมื่อผู้วางมัดจำไม่ปฏิบัติ

* มาตราที่กล่าวถึงในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หากมิได้ระบุว่ามาจากกฎหมายฉบับใด ให้หมายถึงมาตรานั้นในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ตามสัญญา คู่สัญญาฝ่ายผู้รับมัดจำย่อมสามารถบังคับตามผลของกฎหมายคือ รับสิ่งที่เป็นมัดจำนั้นได้ด้วยตามบทบัญญัติในมาตรา 378 แล้วในปัจจุบันนี้มีหลักประกันชนิดใหม่เกิดขึ้นมากมาย ที่คู่สัญญานำมามอบให้แก่กันเพื่อเป็นการประกันการชำระหนี้หรือการปฏิบัติตามสัญญา นอกจากนี้แล้วในบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องมัดจำนั้นมิได้ระบุหรือกำหนดถึงสถานะทางกฎหมายของมัดจำไว้ว่า มีลักษณะเช่นไรในทางกฎหมาย อันจะมีผลกระทบต่อสิ่งที่ยึดไว้เป็นมัดจำแก่กัน ในกรณีที่มิบุคคลภายนอกเข้ามาใช้สิทธิบางประการเกี่ยวกับสิ่งที่ยึดไว้เป็นมัดจำให้แก่กันนั้น ได้ว่าผู้ใดจะมีสิทธิดีกว่ากันหรือจะใช้สิทธิตามกฎหมายได้มากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ผลบังคับทางกฎหมายในเรื่องมัดจำซึ่งบัญญัติถึงการรับมัดจำนั้น เมื่อถึงคราวที่ถูกรับนั้นตามกฎหมายมิได้ระบุให้ศาลใช้ดุลยพินิจลดลงได้อย่างเช่นในเรื่องเบี้ยปรับ ดังนั้นแม้จะถือว่าสัญญามัดจำนั้นคู่สัญญาตกลงให้มัดจำกันไว้มากน้อยเพียงไร ก็ให้บังคับกันเป็นไปตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญาและความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนา ก็ตาม แต่หากเกิดความเสียหายแก่คู่สัญญาฝ่ายที่รับมัดจำไว้เพียงเล็กน้อย หรือมิได้เสียหายแต่ประการใดเลย ตามกฎหมายในเรื่องของมัดจำในปัจจุบันก็ให้สิทธิรับมัดจำได้ทั้งหมด จึงอาจกล่าวได้ว่าข้อสัญญาที่ทำกันและผลบังคับตามกฎหมายในเรื่องมัดจำนี้ ไม่เป็นธรรมเท่าที่ควร เปิดโอกาสให้คู่สัญญาหาทางเอาเปรียบกันได้

ขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

มุ่งศึกษาถึงปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับมัดจำบางประการที่สำคัญ ในปัญหาที่เกี่ยวกับสิ่งที่จะนำมาเป็นมัดจำว่าได้แก่สิ่งใดบ้าง มัดจำนั้นมีสถานะทางกฎหมายอย่างไร มีผลกระทบต่อสิทธิของคู่สัญญาและบุคคลภายนอกที่ใช้สิทธิเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ยึดไว้เป็นมัดจำประการใดได้บ้าง และการรับมัดจำได้ทั้งหมดนั้นก่อให้เกิดความเป็นธรรมแล้วหรือไม่ โดยขอบเขตของวิจัยนี้จะทำการศึกษาวิจัยในปัญหาหลัก ๆ ที่กล่าวไว้ข้างต้น พร้อมทั้งหาข้อสรุปและเสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไขหรือตีความบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องนี้ โดยเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาทางธุรกิจการค้าและเกิดความเป็นธรรมแก่คู่สัญญา ทั้งนี้ จะได้ศึกษาวิจัยจากหลักกฎหมายไทยเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับพิจารณาถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายลักษณะทรัพย์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ตลอดจนหลัก

กฎหมาย แนวความคิดทางกฎหมาย และคำพิพากษาศาลฎีกา โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ

สมมติฐานของการวิจัย

1. ความหมายของคำว่า "สิ่งใด" ที่จะนำมามัดจำตามกฎหมายและสถานะทางกฎหมายของมัดจำนั้น ยังไม่มีความชัดเจนในทางกฎหมาย สมควรที่จะมีการกำหนดขอบเขตหรือกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
2. คู่สัญญาที่เป็นฝ่ายรับมัดจำนั้น ควรจะมีสิทธิรับมัดจำได้เท่าที่ตนได้รับความเสียหายจริงเท่านั้น การที่กฎหมายเปิดโอกาสให้รับมัดจำได้ทั้งหมดนี้ สร้างความไม่เป็นธรรมแก่คู่สัญญาฝ่ายที่วางมัดจำ

วิธีการดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยจะศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากหนังสือ บทความ เอกสาร และคำพิพากษาศาลฎีกาทั้งของไทยและต่างประเทศ ตลอดจนสอบถามความเห็นของนักกฎหมายหลาย ๆ ท่าน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงสิ่งที่จะนำมาเป็นมัดจำนั้นว่าควรได้แก่สิ่งใดบ้าง เพื่อให้คู่สัญญาที่จะนำทรัพย์สินมามอบกันไว้เป็นมัดจำเกิดความมั่นใจว่าจะสามารถนำมาเป็นหลักประกันในลักษณะมัดจำ และสามารถมีผลบังคับได้ตามกฎหมายได้
2. ได้ทราบถึงสถานะทางกฎหมายของมัดจำว่ามีสถานะเช่นใด และเมื่อผลบังคับตามกฎหมายในเรื่องของมัดจำนี้ ต้องเกี่ยวข้องกับสิทธิของบุคคลภายนอกด้วยแล้ว จะบังคับกันได้มากน้อยเพียงใด
3. ได้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขเพื่อสร้างความเป็นธรรมแก่คู่สัญญาฝ่ายที่วางมัดจำ ในกรณีที่คู่สัญญาฝ่ายที่รับมัดจำนั้นได้รับความเสียหายเพียงเล็กน้อยแต่สามารถรับมัดจำได้ทั้งหมด

4. ผลของการวิจัยนี้ จะได้นำไปเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย
ประกอบการเรียนการสอน และยังช่วยส่งเสริมให้คณาจารย์ได้ทราบถึงว่าตนจะ
สามารถนำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งตนมีอยู่ อันได้แก่สิ่งใดบ้างเพื่อนำมาใช้เป็นมัดจำอันจะ
เป็นการใช้ประโยชน์ให้เกิดผลตอบแทนมากที่สุด อันเป็นผลดีต่อการพัฒนาธุรกิจ
การค้าของประเทศต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย